

### На Биоградска Јентегија

Читамо у овим горама црнијем ми перјаници велике муке, које је претворила биоградска влада сузбијајући „социјалистичке“ демонстрације управљене противу Књаза Господара и Црне Горе, и не можемо да се сити надивом њеноме братству и јунаштву. Изашла је корпоративно пред шарену гомилу социјалиста, радикала, госпде бес-посличара, калфи и шегрта их же-чиста нест, и с руком на срцу апе-ловала је на њихово разумијевање међународнога права, на патриотизам њихов и на бољу увиђавност њихову, која заповиједа, да се у туђу кућу не мијешају. Успјела је. Шарене те гомиле нестало је као магла на вјетру и више се није по-јављивала. Успјела је још и више: Гунгуле је нестало још прије по-што се пред њу корпоративно и јавина, а што би — би, то нико нити одува, нити подиза.

Хвала влади биоградској, а да смо искрени као она, рекли би смо јој: Хвала као тетки без колача! Како и не бисмо захвални били на так-вом лијепом успјеху? Чим су се демонстранти у сали код Коларца пред лицем власти, која присуству-је, изгрили на нашега Господара и на нашу владу, и чим су се гомиле по биоградским улицама истутњиле, викајући: Доље Књаз Никола, доље крвава цетињска влада, нај-зад чим је прошла ноћ, биоградска влада је прегла да разјурни светину по празним улицама.

Баволиједни, лијепо умију да рас-полажу рулом. Кад хоће ту је, кад неће одмах је нестане, и то чим сврши наручени посао.

Куд ћемо братскије искрености у овим судбоносним данима, које народ српски прекужава, опко-љен крвним непријатељима и под-муклим пријатељима.

Ми се дивимо тој искрености и тој мудрој политици, са чијих гра-на капаље мудрост као са врбе со-кови у прољеће.

Тако нам и треба — Срби смо! Треба једном сунце да засија и пред нашим вратима.

Само ми нешто не ваљамо. Грјеш-ни ми у Бога стријеласмо четири-пет момчади, који су покушали ди-ћи буну у земљи и побити, по соп-ственоме признању, цијелу владу, а ништа нијесу криви. „Крвава вла-да цетињска“ није допустила да им план испадне за руком, и за-то је до Бога крива. Сасвим је онда и разумљиво што се је за-мјерила биоградском сокаку, који у Србији, како знамо, води високу политику и ништа друго не жели до хљеба и циркуса. Како би та влада цетињска била слободоумна да је пустила, да је Биновић са друштвом побје, а Црну Гору пре-обрати у згариште. Глупи ми па не разумијемо ту њихову високу политику, него таке дјетиће изво-димо пред суд и на губилиште.

Првом приликом, наравно, изићи-ћемо, као што је чинила и влада био-градска, пред биоградску сокачку ру-љу и извини ћемосе, а онда нека нам је допуштено да још који дан о-станемо код своје памети. Она пак нека и даље демонстриује и нека води политику која улеће у бој против Аустрије као арапски хат, а излази из борбе као сакацијски

кон- који једна вуче реп, а на репу ону славну формулу: *Права Србије нијесу поврћена анексијом Босне и Херцеговине*. Чини нам се изићи ће тако и из наших загрљаја, јер кога ми притиснемо на груди душа му на нос излази. То није лијепо, видимо и сами, али шта ћемо кад та проклета Томановићева влада неће да нас научи прелакованоме братству, као што је биоградско. Брадати Николчо умио је своју де-монструјућу омладину друкчије да васпита.

Назад неке године та је омлади-на демонстрирала и пред спомени-ком Књаза Михаила и у донесеној резолуцији тражила главу црногор-скога Господара, па ништа. Не си-јеку се главе језиком, одговара Пашић. Код нас је, рече, слобода и јавни су зборови уставом зајемчени. У осталом, ево, глава је Књажева на раменима, још ју нико посјекао није.

Милина је просто читати овакве братске изговоре. Јавни су зборо-ви, вели, уставом зајемчени, и онда се само по себи разумије да је за-јемчено и право, да на тим збо-ровима траже главу Господара Црне Горе.

Биће да немају право они који кажу, да Пашићу и његовим до-главницима није право да у једном српском крају, гдје он не барата, влада ред чврстога карактера, прав-да, јунаштва и братске слога у народу. Потврдују, веле, сви, који кажу, да туткањем јавног мњења на Црну Гору хоће Пашић да за-башури страшну мизерију, срам и покор у који је довео Србију својом владавином. Треба јавноме мњењу и органима јавности у штампи скре-нути пажњу на другу страну, да се о њиховим прљавим махинацијама и савршено конфузној политици не говори. Најамницима преко гра-нице препоручује: Пишите и ви и кидисавајте што кидљивије може-те на Црну Гору, на њену владу и на Књаза Господара. Ево вам и готовијех чланака, писаних од питомаца нашега Прес-биро-а. И „Србобран“ и „Српска Рјеч“ те чланке и доносе. Тако ће мизерија у Биограду остати до-вољно незапажена. Док на челу Па-шићевог органа „Самоушрава“ сто-ји човјек, кога је Касација обиље-жила као интелектуалнога и правог убијцу оба Новаковића, који су без суда и пресуде премлаћени у био-градској главној полицији као пси, онда се дво прекограничне штам-пе српске на златном ланцу Па-шићевом тутка да кидисава на Црну Гору. А тамо је све само мед и млијеко.

Тако диктира нови српски Ву-кашин.

Мирни и безазлени д-р Томано-вић, који ни црвића неће да згази, тиранисе, веле, црногорски народ. Он, који ни бритвице нема у џепу, тиранисе, по њиховоме, је-дан витешки народ, гдје је сваки војник, и гдје сваки војник носи по један револвер, по један нож и по једну репетирку, а осим тога и по четири бомбе. У Србији народу није од оружја оставље-но ни толико да се од вукова брани. Ту влада слобода; наравно радикалска, курјачка.

И још тврде пакосни људи, да је радикалски режим бугарашког

пророка Николчета свезао српско-ме витезу руке и у кући и изван куће, а одвезао само његовим лич-ним перјаницима. Сад се пјева са-мо радикалска пјесма, а пређе, док Пашић није затровао Србију, пје-вало се: У Бугарској и у Босни наша браћа ниште. Сељак је имао и свога хата, и своју пушку и ју-начко самоуздање да може браћи помоћи и да их може избавити. А како стоји данас Карађорђева и Милошева Србија, некада пуна ју-начког жара и прегнућа? Данас је пуна шпекулативног радикализма радикалних харамија, који су од јучерањих божјака постали милиона-ри и труле газде, купујући по Би-ограду ћошкове. Гдје је ранг по-сестрима Србије у свијету? У који је ранг снизео Пашић и његов радикализам најхрабрији на свијету народ, народ српски? Дома га је разорио, пред свијетом осрамотио, а од Црне Горе отуђио, па га сад као пљен стеже и сише. Не би ли љепше било да се сад тамо и ова-мо пјева „Дрина водо хладна“, и „Онамо онамо за брда она“, него што српски народ слуша звек кра-денијех динара његовијех, које пре-бројава? Мјесто да се соколи дух српски на борбу с многобројним непријатељима његовим, соколи се да кидла главу Књаза црногорског, као што је пређе исти тај Никол-чо тражио главу господара од Ср-бије, а како софијска „Вечерња Пошта“ тврди и главу Краља Фер-динанда. Ништа мање, од кад је, он тражи само главе својих и сусјед-них владара.

Али сад, чини нам се, нагазио је на вражбине, давно заслужене. Наш узвишени Господар и Књаз једини је човјек и Србин који ће мрјезу његове подмуклости поције-пати и открити српском свијету ругобу његове паклене душе. Господар и Књаз једини је који ће Српству отворити очи и пока-зати, какво му се је чудовиште под фирмом радикализма попело на душу. Он је једини, који ће Срп-ство извести на висину с које није требало да силази. Зато Пашић и тражи његову главу, зато се гри-јешном руком и хвата за његов углед да га у блату зарони — онај Пашић, који је неваљао од главе до пете, који је издајник српске мисли, који српску круну нуди Бу-гарима.

Мисли да би друкчије било, кад би успио. Ташта нада! На прије-сто црногорски засјео би Његов син Пријестолонашљедник Данило, нашљедивши с Пријестолом и на-чела и мудрост Очево, и његов би топуз размрскао главу Николчетову, тако кобну за Српство, ако га то јест не би мотке србијанске прије тога претукле.

Један перјаник.

А ми то не дамо! Ено им тужне посетрима Србије, коју су већ на копитама разнијели, па нека је, кад иначе није, докусуравају. Какав ће им свршетак бити нећемо да нага-ђамо, али овај педаљ њихове са-дашњости биједан је и одвећ жа-лостан.

Не дамо да и Црна Гора те дане дочека. Хоћемо да се наш унутраш-њи живот развија без потреса, систе-матски, а не у трку преко грма и трна и преко вратоломних урвина, као што је било у лијепој Србији и што је послужило не може боље бити ор-динарним политичким шпекуланти-ма и варалицама народним, иначе духом и карактером ништавним, да се докопају власти и господства.

Борили су се, веле, за слободу, а на дјелу види се да су се борили за партијски апсолутизам. Узели су власт из руку владоца да они постану тирани. И кад тиранишу све што се не служи њиховим и-бриком, хвале се да се зацарила слобода.

Ту би школу да протуре и код нас. Елементи с разбарушеном ко-сом и са још разбарушенијом па-мећу ваљало би, по њиховим не-братким појмовима, да за ноћ и дан испретурају све што је до да-нас у Црној Гори мирно и задовољно једно поред друго, и једно на другим почивало. Затровавши својим радикализмом браћу у Бапо-вини и Мађарској, гдје се донде само Србовало, пружили су руку да кану кап отрова и у до сада мирни патријархални живот црно-горски. Култ јунаштва и србовања, углед на наше старе јунаке, и тра-дицију косовскијех освјетника хоће да униште, па да засију радика-лизам. Оно што је збунило и уни-штило Србију, што је од те лијепе земље створило поприште душман-ске борбе међу браћом, која је тридесет година заборављала своју националну задаћу, за које су је вријеме друге државе претицале, то хоће да унесу и у Црну Гору. Не шири се национализам, него ра-дикализам; не учи се народ слози, него партијском оченашу и раздору; не подстичу се народне снаге на утакмицу с другим народима, већ се пушта да нас сви претијечу, а ми се упућујемо како ћемо се згод-није за кике хватати и цимати.

То је Пашићизам.

У томе циљу организовао је Па-шић и нарочиту војску с пером у руци. Станице те своје наоплаке по Српство политике има у Новом Саду, Загребу, Дубровнику, Сара-јеву, Мостару па и у Котору. Ли-стови српски, који ту и тамо из-лазе, а који су наклонени био-градскоме радикализму Пашићеве длаке, имају у Биограду сталне дописнике, које Пашић плаћа. То су инспиратори. Они им дају тон и правац у држању према Црној



покрећемо ми лист, њега доноси потреба. Јуџ вам одговора. Према Славне он је израз јачег живота, једна јав- ево... ци... пословима органишу, да се може у правцу према опште срп- ским идеалима. овдје се упућују да шире радикализам и да стварају раздор између двије српске државице.

Питаћете — зашто? Далеки су узроци овој несрпској кампањи, далеки, али лоше сакривени.

Ево, дижемо вео с њих и видјите их.

Упропастили су Србију у свакоме погледу. У свијету без угледа — тако, да је Србину из Србије, кад путује ван отаџбине, зазорно да се Србином назове. У очима широкога свијета Србија је спуштена на ранг морално и материјално пропале државе. Не велимо да тај свијет има у свему право; констатујемо само факт, а поред истине има и много неправичности.

У земљи потпуно растројство. Духови у нeredу и у разузданости тако да их ни сами богови радикалски не могу укротити. Потреси и шкандали горе и доље не силазе с репертоара јавнога живота. На њу гледају и сусједне државице као на страћару, која црној земљи тежи и тек што се није стрпоштала. У Старој Србији и Македонији национална српска ствар коначно пропала, благодарећи Пашићизму и радикализму. Турци их не вермају, Бугари презиру, Грци их не рачунају ни у шта, а народи, који су под Књазом Михаилом гледали у Србији звијезду преходници, листом су јој окренули леђа.

А Црна Гора свијетли својим угледом. Поштована је у свему свијету. Црногорско име примљено је свуда с респектом. Црна Гора ужива симпатије свих великих дворова европских. Господар и Књаз Црне Горе у питањима која се тичу Балкана и његовога сусједства узима се као морална сила равна с владаоцима много моћнијих држава. Он је у Српству данас најсветлија тачка, најчвршћа, стијена, највећи стожер и једини прави државник.

То неким у Србији боде очи. То је некима проузроковало несане ноћи. То је некима у Биограду усусло горчине у душу. А кад се чуло и да ће наш узвишени Господар славити педесетогодишњицу своје мучне, али славне и мудре владавине, попуцаше обручи и смрад душе њихове расплину се по свима станицама Пашићеве несрпске политике.

Треба Црну Гору унизити, симпатије које ужива у Српству сузбити, углед њен у свијету заћопати блатом с биоградске калдрме, а Књазу оцрнити што се горе може. Мало и то, треба у Црну Гору послати бомбе, да се кратким поступком ово наше гнијездо разори. Треба послати — прокопати канале испод земље и кроз њих домунђавати се с елементима, који су наклањени пустоловинама. Треба у Црној Гори дизати буне. Ако се успије, славила би се „народна свијест“, и онда би Црна Гора постала биоградска сатрапија. Ако ли се не успије, напаћиће се све што у Црној Гори постоји и гледаће се на све могуће начине, да се њен углед пред свијетом окаља.

Питаћете — зашто? Не служи се Српству слогом и подизањем свих физичких, материјалних и моралних снага, како би сваки паметан човјек и државник радио, него, кад се је морално упропастила Србија, да се упропасти и Црна Гора, те да обје државе не буду у очима цивилизованог свијета вриједиле ништа. То је Пашићизам. Ту политику води Пашић, ни Србин ни Бугарин. На ту политику пристали су многи прави и добри Срби, незнајући шта раде и каквом демону служе. Наше је да им отворимо очи, а они послуже како хоће.

Лажне су сузе, за то, што пролијевају над Ђиновићем и осталима. Не маре они ни за сто таквијех. Али згодно им је дошло да се претворе и да бајаги жале за њима, у ствари циљ им је да то употребе у горњем циљу противу Црне Горе и њенога Господара.

Ми имамо овдје посла просто с једном подмуклом организацијом с Пашићем на челу, која свим средствима ради на револуцији, да сарани Црну Гору и да је преврне у србијанску провинцију, или да јој убије углед пред свијетом и пред Српством.

Видјећи то, устали смо одлучно на борбу. Нити ћемо допустити биоградски радикализам, нити покушаје бунта, нити ћемо пак мирно гледати несрпске аргате на послу око убијања нашега доброг имена у Српству, у Словенству и у Европи. Ми смо на озиданом замку свога стеченог угледа, а они нападају и руше; за толико нам је борба лакша. Они су пак богатији, многобројнији и силијни, за толико нам је тежа, али храброст и издржљивост наша показале се и овдје како се показала према досаданним силним душманима нашим.

Нека иде уз Пашића и Пашићизам ко хоће, река остаче на нашој страни ко љуби свој народ и чезне за његовом бољом будућношћу.

## Безобзирне лажи

Загребачки „Обзор“ превазишао је и најорлидарнијега лажова, што га Загреб има. Он доноси тобоже вијести из Подгорице, које гнићу измислицама. Он из Подгорице доноси извјештаје са цетињских министарских сједница и зна шта је који рекао, а то спада у немогућност. Човјек и са пола мозга може увидити, да је то лаж. Он доноси молбе, упућене Господару, које не постоје, лаже о подгоричком гарнизону, кога нема, о неким мобилисаним бригадама и шта ти ту нема. Оволико бескарактерности од једнога листа много је ако би био и цигански, у толико више од „Обзора“. Ниско ли су пали његови редактори!

Све бадава, нас поколебати неће. Којим смо путем ударили, ићи ћемо и сјећаћемо се оних ријечи, које је Büchner у својој одбрани употребио:

So lässt die Kläffer all  
Uns ungestört begleiten,  
Denn ihres Beilens lauter Schall  
Beweist nur dass wir reiten.

## Одала се

Si tacuisses philosophus mansisses (да си ћутао, мислио би да си филозоф) може се рећи Пашићевој

„Самоуирави“. (Нарочито избјегавамо да кажемо „владиној“, јер друга група радикала, заступљена у влади, има свој орган „Одјек“. То није хермафродитска влада).

Та Пашићева „Самоуирави“ речито је ћутала за све вријеме истраге по Васојевићској афери. Братски осјећаји њени мртвачки су мирозвали све док се није пресуда изрекла и извршила. Није нашла ни једне пријекорне ријечи да осуди такве покушаје — да осуди колико да се одужи савјести и братству. Јер ако је ово искрено, оно не може жељети нереде и преврате у једној братској земљи, за какву сматра Црну Гору.

То ћутање забиљжили смо и ми и многи биоградски листови, али она је и даље упорно ћутала.

Разумјели смо је. Ћутање често много казује и разумљивије је од говора, нарочито кад је овај пун лицемјерства као сад, кад је проговорила.

Па и сад нигдје не нађе ни једне ријечи да осуди злочин и злочинце. Нигдје не рече, да се побуне не трпе ни у једној држави, да се побунама не смије лаборисати ни у којој прилици, а нарочито да је то за осуду у једној братској земљи, која у овим судбоносним данима треба Српству више него које чије политичке амбиције.

Не рече нигдје да побуњени официри и војници нијесу политички кривци, него бунтовници, који се свуда најоштрије кажњавају.

Не рече да су војни судови и у Србији судили без присуства публике и без да су јавно мњење о разним фазама истраге обавјештавали.

Не спомену ни једном ријечју Крагујевачку аферу, Нишку аферу, Неготинску аферу, гдје је суђење било тајно, а пресуда изрицана опет без присуства публике, у биоградскоме граду, који је војском био херметички затворен.

Не рече како су тамо официри и војници осуђивани због просте дивље пријетње, а због обичнога „рекла-казала“, гдје се још никакав стваран покрет није предузимао, на 7, 10 и више година робије.

Не рече како се ту нико па ни радикалска влада није освртала на „јавно мњење“ и на „дубоко револтиране хумане осјећаје Биограђана“.

Не рече ни како је Пашићева влада потукла без суда и пресуде два Новаковића у главној биоградској полицији, нити нађе за мудро да каже, како је то политичко убиство изазвало „тежак утисак“ на хумана осјећања културног свијета.

Па колико је тартиферије у ријечима, да „осуда на смрт јо једној политичкој афери мора револтовати начелне противнике смртне пресуде у политичким дјелима“.

Они, који су без суда и пресуде побили у по бијела дана, у сред Биограда и пред очима хиљада и хиљада Биограђана оба Новаковића; који су — такођер без суда и пресуде убијали на Чукарици, на Вршкој Чуци и неколико пута на Теразијама, ти људи излазе да нам се представе као „начелни противници смртне казне“!... Доиста то може поднијети само образ Пашићев, који је, како се види, постао општ свима његовим доглавницима.

Кад неврјерно треба да представе ствар, умјешни су, али нијесу толико промућурни да двоје политичка дјела и парнице од официрске и војничке побуне. Мржња спрам Црне Горе и оних циљева које мисле подмуклим роњењем да постигну тако су их заслијепили, да не умију логички да мисле, ни

да се у даним приликама. Њима је побуна неколицица, војника и представника — сти — политичко дјело.

Нека причекају да виде шта ће бити с официром Хофрихтером у Бечу, који није дигао руку за владара, влади и на државу, него на поједине официре, и увијериће се како се такви покушаји кажњавају. Али што да их упућујемо на Аустрију, кад су, као што рекосмо, сами оштро осуђивали своје официре из разних афера за много мање кривике, и кад су сами без суда и пресуде убијали људе.

Сами су имали до скоро тајно суђење у војним судовима, а нама замијерају, што смо се на њих угледали и што нијесмо одмах потрчали да биоградску публику обавијестимо, као да присписивање, слагање и штампање иде тако брзо као што Пашић наређује и извршује скокачке манифестације.

Види се да овдје не говоре братски осјећаји, него адвокат који оптужује и адвокат који брани биоградску руљу. Изапачава, доводи све у сумњу, окривљује гдје год може измислити какву кривицу и напреже сву своју умну моћ да представи Црну Гору као кривца. Није Ђиновић крив, него Црна Гора, Томановићева влада и Књаз Господар. За Ђиновића и његово друштво нема ни речце осуде. Аккурт би им могао позавидјети, ако би био саревњив.

Наравно да им ми нећемо допустити да буду друге Тарабокије и да изричу своју пресуду над нама. Ријеч по ријеч враћаћемо им у грло и доказаћемо не само да су блесави, него и бескарактерни. Блесави, јер овако, као „Самоуирави“, може писати само блесав човјек.

Нашао нас мале да нам приповиједа, како се „осјећању масе народне не даје зајовиједати“. Сад је биоградска руља постала „маса народна“. А биоградски Прес-биро јавља амо на Цетиње, да су манифестовали само социјалисте. Прес-биро једно, Пашећев орган друго, и то сад да није блесавост и бескарактерност. Блесавост кад вјерују да ће нас тим обманути, бескарактерност што на једна уста говоре једно, а на друга друго, сасвим супротно. Ако су демонстрирали само социјалисте, онда то није „маса народна“. Није ако су демонстрирали и сви универзитетски грађани. Али баш и да је учествовала маса народна, лаж је да се њој у Биограду не даје заповиједати. Зашто су онда пуцали на демонстранте пред двором и теразијским кварталом? Зашто су пуцали у демонстранте на Чукарици, који се нијесу бунили противу државе, него противу послодаваца, хљеба ради.

Што су пуцали на Вршкој Чуци у раднике? Што је Пашић наредио да се пуца у народну масу приликом прогонства бив. краљице Наталије? Да ли из увјерења, да се „осјећању народне масе не даје зајовиједати“?

Бескарактерност избија из свакога реда, из сваке ријечи Пашићеве „Самоуираве“.

Циљ јој је да оправда демонстрацију, да посредно оптужи Црну Гору и да се поистовети са манифестанцима, с руљом. Сад је јасно и ко је поручио те демонстрације. Блесавим адвотирањем својим одала је „Самоуираву“ и себе и своје полтронске гласе. А бескарактерност и подмуклу зловољу на Црну Гору крунисала је тим, што је говорила на митингу, пуне увреда на нашега Књазу Господару, као и узвике противу Њега приликом уличних демонстрација, покушала да оправда општом формулом: „Осјећајам масе народне не даје се зајовије-“



зати". Зато је полиција све те грде и увриједи подносила и то од та која су у државним службама. ајзад и то: Пашићев орган. „Самоуправа“, узео је у заштиту поштене прозоре на неким уредништвима кад ни једном ријечју није узео у заштиту Црну Гору противу бунтовника. Она дакле одобрава њихове покушаје и цијени више те прозоре него слогу с Црном Гором. А да би ругоба била већа изводи при крају чланка из поштених прозора лоше пошљедице у свијету и у односима према Црној Гори.

Блесавост и бескарактерност су сигнатура овога радикалског царства у Србији.

## И она

И она шака јада „Србобранове“ омладине у Загребу скупила се да осуди стријељање Васојевићских побуњеника. А ко зна да ли се је и скупила, или то „Србобран“ по староме свом православном обреду, да простите, лаже! Али нека би и било истина — питамо, гдје је била та омладина да осуди канибалско убијство оба Новаковића без суда и пресуде, извршено у сред Биограда, у по бијела дана, пред огромном масом Биограђана, која је гледала и протествовала? Зар се њено младо срце није могло загријати на одиста трагичну смрт тих двају српских официра, од којих је један био генералштабни и имао само ту ману, што је идеалисао и жарко љубио Србију и свој род? Зар ту омладину не може да гане и тај факт, да до данас за то јавно крвоопштво нико кажњен није, и ако је Касација обиљежила као јединога кривца садашњег директора Пашићеве „Самоуправе“. Али га Пашић не издаје и тако остаје извршено разбојништво пред лицем свега Словенства и просвијешћенога свијета непокајано.

Омладино, јаде стари, зар си се толико срозала у својим идеалима, да служиши политичким ђама биоградским и њиховим слугама у Загребу? Зар су те очи толико издале да на њиховим наочарима гледаш Српство? Зар Пашићу служиш?!

Омладино, јаде стари, то ли су ти идеали?

Служи, а ми ти праштамо, јер не знаш шта радиш.

## Да забиљежимо

Докторска и новинарска назимад око биоградскога „Дн. Листа“ намче се да у свакој прилици говори у име народа и „поштеног јавног миљеа“, сучим би хтјели рећи да су сви остали листови, који не дувају у њихов рог, испоштени. Ти „непоштени“ листови, који се не придружују њиховој суманутој кампањи противу Црне Горе у Србији (у Биограду) ови су: „Српска Застава“, „Правда“, „Биоградске Новине“, „Одјек“, „Моћ Народа“, „Мали Журнал“, „В. Новости“, и с једним јединим изузетком и „Тргов. Гласник“. То је огромна већина листова.

Ван Србије и Црне Горе кидисавају само „Србобран“ и, од времена на вријеме, кад се из Биограда пошље који чланак, „Српска Ријеч“, „Нови Лист“, „Наше Јединство“, „Браник“, „Грађанин“ и „Рад“ нијесу с њима. „Бока“ је попустила, а „Дубровник“ ево како вели у пошљедњем броју: „Нема оне владе, која не би дала извршити смртну пресуду због покушаја, који би били равни васојевићкој афери. Стога и не осуђујемо све то због самог догађаја“ и тд. А за „Дубровник“ не

може да се каже да је пријатељ црногорске владе, јер у даљему он јој много што шта уписује у гријех, заборављајући, или не знајући, да су све пошљедње размирице у Црној Гори, почевши од ухваћених бомба, производ агитације са стране, која има своје поријекло у биоградској Пашићевој кујни. Интелектуални кривци су у Биограду, а не на Цетињу. Ми се морамо бранити. Или би зар могао паметан човек рећи, да се не бранимо, или да се дамо управљати Пашићем из Биограда, као да смо србијанска провинција?

### Из једног пријатељског писма из Далмације

.....Сви жале што је постало неизбјежно стријељање криваца, али сви схваћају зашто се није могло друкчије. Признају да би и у свакој другој држави били стријељани. Ја сам дубоко увјерен да никоме није жалије као Господару..... и разумијем да би били помиловани да је икако могло да буде. Први глас о стријељању страшно ме узбудио, али ту је разбор: можда се с овим запријечило много више жртава, а свакако има часова у којима се заповједно изискује да власт очува сву снагу закона, да би овај очувао свакога од чије намјераване анархије. Уопће противан сам смртним казнама, и за праштање сам, и судбина стријељаних ме боли, али — све је ту стало против њих: и злочин, и државни разлози, и опрезност против нових покушаја, и понашање извјесне штампе и тобожњих им пријатеља у тој штампи, да онемогуће помиловање. Јер су тако и дотле доведене ствари са стране извјесних несрећника, да је управо и немогућно било Господару да их помилује, већ ако није хтио да баца на ризик себе, своје и сву Црну Гору. Овако овамо сви мислимо.“

„Ово ви пишем да знате што се у нас мисли... По свему се види да у Црној Гори влада мир, али се куша у њу издати увести анархија. Демонстрације у Биограду морају свакоме да очи отворе. Они који су ову кампању посијали, они су демонстровали, и демонстровали су за своје жртве, а не за Књажеве, против кога су неваљалци викали. Они су морални злочинци свију злочинаца, којима би хтјели да раструју ваше поштено гњијездо на Балкану. Растровали су Србију па би да растроју и Црну Гору... Гдје је народ одан отаџбини и Владару — ту све паклене интриге долете, пролете и ишчезну! Тако ће и бити и само ће остати црна успомена на покушаје из Биограда да се Црна Гора упронасти; а по свијету брка да иде о свему што се ради.“

И ми се надамо збиља да ће биоградске демонстрације свакоме очи отворити. Из Биограда се позивљу на демонстрације противу смртне казне извршене над Ферером, али заборављају да се демонстрасти, као ученици Ферерови, с њим солидаришу и његову науку јавно исповиједају, па бисмо хтјели знати да ли се и „Трговински Гласник“ солидарише са Ђиновићевом и Митровићевом дружином и да ли мисли наставити њихово дјело. А нећемо говорити о разлици између научних теорија и простих велеиздајничких дјела, коју у Биограду не виде; — тако им је страст очи заслијепила.

### Још једна скромна жеља братска

Како јавља лист „Моћ Народа“ један дио универзитетске омладине, по свој прилици опет натуткан одоз-

го, држао је у прошли петак конференцију на којој је ријешено, да се напише меморандум, који би се упутио енглеским листовима да се осујети наш зајам у Енглеској.

Сасвим братски! Имамо за то потпуно право кад кажемо, да Пашићу и његовој војсци није стало до Ђиновића и остале, него да се пошто по то дохода Црној Гори и њеном угледу. Ми овдје имамо посла с душманлуком најгрђе врсте, с једном војном која се противу нас води по плану и систематски, а коју ми хтјели не хтјели морамо дочекати тврдом мишицом. С планом се ради о глави и Црној Гори и Ђеном Господару. Перјаници Пашићеву у Загребу и Сарајевоу својски га потпомажу.

Мало је што се гложимо међу собом, и мало је што се из Биограда та мржња спрема нас пресажује у Српство ван наших граница, како би завада ухватила коријена и у народу, већ сад треба позвати и далеке Енглеze, па и осталу Европу, да сеире нашем чупању и да пристају једни уз нас, други уз њих, како би обје стране нашле потпоре и продужиле борбу — на смијех врагам. Тако је то кад Бог хоће кога да казни. Он му прво одузме памет. Онима у Биограду, који одређују судбину Србије и донекле Српства, као да је одавно памет одузео, иначе би се зли демон Пашић давно сушио о личини.

## Дневне новости

**Оздравио.** Г. д-р С. Дрљевић, министар правде и заступник министра просвјете, који није за пошљедњих десетак дана по савјету љекара напуштао постељу, оздравио је и од четвртка је почео да посјеђује сједнице Н. Скупштине.

**Допутао.** Архиепископ и примас српски отац Милиновић допутовао је прекиноћ из Бара на Цетиње, да узме учешћа у скупштинском раду.

**Државни буџет.** Већ се у велико ради на штампању државног буџета за 1910. годину, те ће вечерас бити доштампан, и одмах ће се поднијети Н. Скупштини на претрес.

**Н. Скупштина.** Данас није било сједнице Н. Скупштине пошто су одбори заузети око претреса поднесених законских пројеката.

**Закон о адвокатима.** Јуче је приједлог закона о јавним правозаступницима примљен и у појединостима, те ћемо тако ускоро имати и ову модерну и врло корисну установу, од чега наше судство може бити само у добити.

**Законски пројекти.** До сада су Н. Скупштини поднесени ови законски пројекти: закон о јавним правозаступницима, закон о кривичном поступку, трговачки законик, конвенција о регулисању границе према Турској, кривично војни закон, закон о таксирању извршних судских пресуда по грођевинским споровима и закон о порези на алкохолна пића.

**Француска флота под Баром.** Кор. Биро јавља из Париза: „Листови доносе, да ће се француска ескадра, под командом адмирала Пиверта, која се сад налази у источним водама, појавити скоро пред Солун и у Јадранско Море, те ће крајем децембра по новом стићи под Бар. Том приликом адмирал Пиверт доћи ће на Цетиње да поздрављива Књаза Николу поводом јубилеја педесетогодишњице владавине“.

**Скуп официра.** Прошле недјеље овдашњи официри држали су скуп ради оснивања официрске задруге. На скупу је било око сто и педесет официра.

сет официра. Једнодушно је донесена одлука, да се приступи раду ради оснивања задруге, те је изабран и нарочити одбор, који ће радити на припремама и израдити правила. На челу изабраног привременог одбора као предсједник налази се Њ. В. Књаз Петар.

Нека је са срећом!

**Наша пловидба.** *Compania di Antivari* из Мљетака упутила нам је, поводом нашег писања, ову изјаву: „Читамо у вашем поштованом листу жалбе публике противу Барског Друштва, због реда пловидбе на Скадарском Језеру. Без да улазимо у претресање истине ових жалба, с радошћу саопштајемо публици, да кроз кратко вријеме ступиће у снагу нови распоред, по којему ће се пловидба вршити свакодневно — и у нећељу — између Скадра—Вира—Ријеке и обратно, као и између Вира и Плавнице. Три пароброда ће вршити ову пловидбу, а четврти ће стајати у резерви. Овакав ред није се могао досада поставити због тог што два нова пароброда „*Nettuno*“ и „*Antivari*“ нијесу могли ући у блато због пличине ријеке Бојане.“ И ми ћемо се овоме радовати ако буде све у реду.

**Побољевање.** Ушљед непогодног времена, на Цетињу је настало велико побољевање, које нарочито налази неодрасле, те су распуштене основне школе, а исто тако биће распуштена и гимназија.

**Вријеме.** Прошних два дана југ је био ослабио, те је киша престала и разведрило се, али је од прекиноћ киша почела понове да пада, те не прекида још никако.

## Н. Скупштина

— извјештаји са сједница —

### III. редовни састанак

Цетиње, 22. новембра

Предсједник је отворио сједнице послије десет сати. За министарским столом: министри предсједник, унутрашњих дјела и финансија.

Читају се записници претходних састанака, а затијем молбе и жалбе.

Предсједник наређује да одсјени изабру чланове за законске пројекте: о судском поступку, трговачком законнику и о јавним правозаступницима.

Пошто је саопштен резултат избора предсједник наређује да се одбори конституишу и што прије приступе проучавању поднесених законских приједлога.

Потом је састанак закључен.

### IV. редовни састанак

Цетиње, 26. новембра

Сједницу је предсједник отворио у 2½ сата послије подне. За министарским столом: министар војни, финансија, унутрашњих дјела и правде.

Предсједник наређује прозив посланика и пошто је констатовано да је довољан број посланика за решавање, прочитан је записник трећег састанка, а затим молбе и жалбе. Још су прочитана два указа, којим се овлашћује министар предсједник да може поднијети Народној Скупштини на ријешење закон о конвенцији о регулисању границе према Турској и министар војни да може поднијети пројект кривичног војног закона.

Чита се приједлог посланика Ђура Дрецуна да се укаже помоћ општинама грађанској, сељанској и др. које су оштећене због поплава. Овај ће се приједлог упути нарочитом одбору.

Чита се писмено питање Милосава Николића управљено на министра финансија због оскудице соли.

Прелази се на дневни ред.

Извјештај пош. Илија Капичић чита извјештај одбора о приједлогу закона о јавним правозаступницима, као и мишљење Ђ. Дрецуна, који тражи да буде неограничен број адвоката.

Министар правде др. С. Дрљевић у своме дужем и лицепом говору износи важност и значај адвоката, као и узвишену њихову дужност и истиче како су као контрола веома корисни, завршујући закључком, да нема правде без одбране, нити одбране без адвоката. Овој законски приједлог посланика на толико препоручује.



Мило Татар нема ништа пројекту да преговори, али налази да је потребније да се прије уреде судови. Зато и вели да ће гласати противу овог приједлога, ако се у ње унесе одредба да ће ступити на снагу тек кад буде у важности закон о судијама.

Како је овим исцрипљена дебата у начелу, прелази се на гласање. За приједлог су гласали 55, а противу 4. Прије него се пријешло на претрес у појединостима, предсједник даје одмор, за које вријеме секције бирају по два члана за одбор о посланичким приједлозима. Изабрани су: Петар Лека Дебренковић, Ристо Јокановић, поп Илија Јовићевић, Јаков Вретенчић, поп Перо Јовановић и Филипа Челебић.

По одмору предсједник саопштава избор чланова одбора за посланичке приједлоге и моли да се што прије конституише и приступи послу.

Сједницу закључује у 4<sup>30</sup> сата по подне и идућу заказује за сутра по подне.

## V. редовни састанак

Цетиње, 27. новембра

Састанак је отворен у два и по сата послје подне. За министарским столом: министри финансија и правде.

Настаје прозивка и пошто је констатовано да је довољан број посланика за решавање чита се записник прошлог састанка, а потом молбе и жалбе. Најзад су прочитана два указа, којима се овлашћује министар финансија да може подијелити Министарства пројекте закона о таксирању извршних судских пресуда по грађевинским споровима и закона о порезу на алкохолна пића.

Прије него се пријешло на дневни ред Ристо Бошковић пита зашто се не верификује избор новог посланика Зарије Вуковића, на што предсједник одговара, да спискови још нијесу министарству дошли, али ако не буду у најскоријем времену предани, наредиће анкету.

Прелази се на дневни ред: претрес пројекта закона о јавним правозаступницима у појединостима.

Изјавио је Илија Капић да је прво члан пројекта, а затијем изјавио одбора.

Одбор је наслов измјенио и мјесто ријечи пројекат закона ставио: закон. Министар правде др. С. Дрљевић налази да је ова измјена излишна, јер ће пројекат постати закон тек када се санкционише.

Код чл. 1. министар правде предлаже нову редакцију алинеје друге, по којој црногорски држављани не морају имати правозаступника, док га странци и стране фирме морају. Тој се измјени противи Јанко Вукотић, док је одобравају Вуко Кривоканић и изјавио, што и Скупштина усваја.

У чл. 2 налази се ријеч окривљени, коју је одбор замијенио са: оптужени. Министар вели да је то штампарска грешка и да је одбор добро поправио.

Чл. 3 се прима без дебате.

Код чл. 4, који говори о условима ко може бити адвокат, поп Крсто Поповић предлаже нову редакцију како би и изјесни нешколовани људи могли бити адвокати, али се министар правде тој измјени противи и тражи да се одредбе појачају, а не да се ублаже. Раде Радовић је такође противан да закон даје некоме попуст, те тражи да се од адвоката тражи да има и испит зрелости. Министар на ову измјену пристаје, те је и Скупштина усваја.

Чл. 5. и 6. су примљени без дебате.

Код чл. 7. министар предлаже нову редакцију, по којој се број адвоката не ограничава. Са тиме се слажу и Раде Радовић, Ђ. Дрецу и изјавио, те је и Скупштина усваја.

Чл. 8 и 9. се примају без дебате.

Кад чл. 10. министар износи потребу, да се и овај, а тако и остали други чланови, доведу у сагласност са измјеном чл. 7. Чл. 11—23 примљени су без дебате. Сви су они по пројекту, пошто одбор није никакве напомене стављао, а чл. 16 је по одборовој измјени.

Код чл. 23 министар правде са противи захтјеву одбора, да се законом одређује трошковник браниоцу, него хоће да је то правилником. Р. Бошковић се изјашњава за одборско мишљење, те настаје између њих објашњење. Изјавио изјављује, да не одустаје од одборске измјене, те се овај члан с том измјеном и прима.

Чл. 24—28 примљују се без дебате.

Кад чл. 28. Р. Бошковић пита хоће ли осуђени сносити и трошкове, које је други парничар учинио на адвоката, нашта министар одговара, да се то по себи разумије.

Настаје одмор, а по одмору се примају без дебате чл. 29—45.

Предсједник изјављује да је завршен претрес овога законског пројекта и у појединостима и одређује гласање. Проје-

кат је примљен са 52, противу 3 гласа.

Предсједник оглашава да су секције изабране у одбор за пројекат војно кривичног закона: бригадира Бл. Бошковића, Сима Ковачевића, Блажа Наџића, Мила Татара и бригадира Јанка Вукотића, а у одбор за конвенцију војводу Михаила Вучићића, Крста Томовића, Јована Мемедовића, Филипа Вуковића, Г. Протића и Ђорђа Милановића.

Састанак је у 4<sup>30</sup> сати закључен

## Земљорадничке Задруге у Црној Гори

П. С. Филиповић (I)

У посљедњем броју „Гласа Црногорца“ изнесени су главније црте организације земљорадничке, а овдје ћемо се постарати да у неколико одговоримо на питања: да ли има у Црној Гори потребе и услова за земљорадничке задруге.

Могу бити многе потребе које изазивају оснивање земљорадничких задруга. На примјер, може бити потреба хране, сјемена, справа, земље, потребедруштвених и јавног живота и т. д.

Ради потпунијег прегледа ми ћемо те потребе подијелити на двије групе: на групу потреба економских, и на групу потреба друштвених. У првој групи на првом мјесту долази потреба хране и сјемена.

При свем том што је Црна Гора земљорадничка и сточарска, ипак земљорадник оскудјева у храни како људској тако и сточној. А кад тако стоји с храном онда се само по себи разумије, да не може боље бити ни са сјеменом.

Пољопривредник у Црној Гори оскудјева у храни људској и сточној ушљед неколико узрока.

Прво — сасвим оскудјева у брдовитим и каменитим крајевима гдје уопште усјеви врло мало успијевају, или никако.

Друго — сасвим оскудјева кад град, суша или неродина упропасти усјеве.

Треће — оскудјева што је принуђен да прије времена преда већу количину хране, а оно што му преостане није довољно да га прехрани до новине.

Кад се потреба осјети онда се мора размишљати одмах о томе како да се и задовољи.

Међу тим ово питање представља нарочите тешкоће за пољопривреднике у Црној Гори.

Није овдје мјесто, нити ми простор допушта, да детаљније улазимо у питање: како пољопривредник набавља храну и сјемена кад се потреба јави и како ту потребу скупо плаћа, јер потреба хране и сјемена велика је и по све честа у Црној Гори. Отклањати је, то јест наћи пута и начина да се она задовољи, а да се земљорадник не изложи великим жртвама, значило би уклонити једног великог непријатеља пољопривредника, значило би спасти пољопривредника од великих губитака, дугова и пронасти.

Послије хране и сјемена долази одмах потреба стоке за рад, па и за прилод, које, као што се зна, у Црној Гори нема довољно.

Кад се зна да се земљорадник свима пословима поглавито служи рогатом стоком, онда према садашњем у Црној Гори, излази да је сељак сасвим сиромаш у стоци.

Па како онда може радити земљу и остале пољопривредне послове кад је овако у стоци оскудан? Стока је међутим потребна пољопривреднику не само као помагач раду, него и као хранилац — поправљач — земље.

Има три начина на који се пољопривредник помаже, да набави теглећу стоку: Први је ако има само нешто стоке.

Друго ако најми стоку за извјесну награду у новцу.

Трећи ако има средства да сам купи стоку која му је потребна.

Први начин не може се много узимати у обзир, јер је доказано да огромна већина земљорадника оскудјева у стоци за рад, јер ако има толико земље да би му један пар теглеће стоке био довољан, он онда нема више него једну краву или вола, а најчешће нема ни краву ни вола.

Други начин је већ чешћи на селима.

Нађе се по неки газда на селу који има више теглеће стоке, а нађе се и сиромашак неки који има само једну краву — и најам између газде и сиромаша буде брзо готов. Погодбе се обично свode у „натур“ — о новини — дакле на зелен, али очевидно је да у таким околностима мали сопственик само може да изгуби.

Најбоље одговара сувремености трећи начин — имати средства, те набавити стоке колико је за рад потребно. Али у томе и лежи баш тешкоћа за пољопривредника — нарочито за малог сопственика — што он не може да дође до

тих средстава тако брзо и јевтино. Дакле сељак већином све што му је потребно за радове у пољопривреди, служи се зајмовима од суседских газда или новчаних завода и наравно да су такви кредити за радника и сувише, да такви зајмови још ни једног дужника нијесу помogli.

Потреба је дакле што прије створити могућност да пољопривредник у Црној Гори дође до брзог и јевтиног кредита за набавку теглеће (па и прилодне) стоке, у којој он трпи велику оскудњу.

Одмах, или боље рећи упоредо с потребом стоке, јавља се потреба и савременијих справа пољопривредних, које су тако исто потребне као и стока, и без којих се ни један тако рећи посао пољопривредни не може предузети ни извршити.

Познато је да се земљорадник у Црној Гори и дан данас већином служи дрвеним плуговима и ралицама. Вјерујем да у Црној Гори има и бољих справа, али у исто вријеме вјерујем, да ипак нема онолико колико је потребно, и онаких какве рационално обрађивање земље захтијева.

Но што се може са поуздањем навести то је, да справа којима данас располаже пољопривредник у Црној Гори, ни из далека нијесу у оном стању, да би нас могле задовољити. Црна Гора се не може данас задовољити пољопривредним справама којих има; мора се старати и да уведе у примјену све оне справа пољопривреднику, које штете радну снагу, не криве земљу, штете вријеме, усјев, и т. д.

С тога је пољопривредни кредит неоспорно потребан, да се пољопривреднику олакша набавка и примјена свих савршенијих справа и машина и то на начин погодан и јевтин. У овоме погледу пољопривреднику је потребан такав кредит који ће му не само дати могућност да што лакше до потребних справа дође, него који ће створити и услове да уведе у примјену и да се користи у своме раду и оним справама које он сам по својој снази не би био кадар да набави.

За овим долази потреба земље. Пошто је потреба земље у Црној Гори оншта, то ћу са мало ријечи објаснити ову потребу.

Познато је да земљорадник већином купује земљу на кредит, али доказано је да је за земљорадника опасно куповати земљу на кредит, јер ако купује земљу на кредит, онда смо сигурни да ће је платити много више него што вриједи.

Тако исто бива и кад купује земљу узамљеним новцем, јер познати су услови приватних зајмова да често пута до коначне исплате дуга буде интерес већи по главница.

У првом случају дакле, сељак плаћа велику цену земљи, коју купује на кредит, у другом случају плаћа велику цену новца на узамљени новац да земљу исплати, али могу рећи да у једном и другом случају предстоји таквом купцу земље неизбјежна пропаст.

С тога је ја мислим у Црној Гори пријека потреба што прије предузети мјере да се пољопривреднику за куповину земље набави зајам под сасвим погодним условима, а да се то постигне, дужност је државе да што прије уреди земљораднички кредит.

Ја сам овдје изнио само најглавније потребе, које изазивају оснивање земљорадничких задруга у Црној Гори, по ред ових потреба има и вазда других, које су често узрок те земљорадник коначно припада.

Има потреба, које на први мах изгледају незнатне и на које кад би се кредит употребљивао био би сасвим непродуктиван, али често пута од намиривања његовог зависи опстанак једне породице.

Зависи хоће ли што на производима добити или изгубити.

Дакле, економско стање пољопривредника у Црној Гори тако је, да му треба што прије тражити помоћи, јер земљорадник сваки даном све више сиромаш.

Свакодневна жртва разних спекуланата, новчаних завода и политичких, сељак ће у Црној Гори изгубити вјеру у све, заборавити на све обзире честитости и морала, постаће и сам рђав, нерадник и спекулант. Противу овога зла треба предузети строге мјере, не би ли се како осујатило и поправило.

Узроци оваког стања нијесу скорашњи, нијесу малобројни, они се провлаче кроз народни и државни живот, укрштају се, компликују и гомилају се. Кад овако кажем то значи да се не смије ни преко ових мањих и ситнијих потреба пријети ђутке. Овове стању треба што прије помоћи тражити.

Сељак није главни кривац за та зла, али он највише страда од њих. То стање треба лијечити — оно вајна за избави-теља. У једној прилици један велики Италијан узвикнуо је: Има једно велико зло што пријети отаџбини, које полагамо

хвата корјена на тајланским селима, за-ражује људе породице, сусједе, све и сваког.

Пошто смо овако прегледали главне потребе, које изазивају оснивање земљорадничких задруга, и пошто смо се увјерили да су оне многобројне и прјешне, то ћемо у идућем броју приступити другом дијелу питања: има ли услова у Црној Гори за земљорадничке задруге.

## Наша Пошта

Добријем Србима у Пожези — Србија, Ваше смо писмо примили.

Видимо да из Вас говори чисто српско срце које вапије за слоном између Србије и Црне Горе. За-мјерате и нама. Примамо то, али Вас молимо да се дате обавијестити, ко је ову кавгу заподјео. Ми није-смо. Ми се у србијанске унутрашње прилике нијесмо мијешали, али се морамо бранити од потајне органи-зације Пашићеве, која нам шиље бомбе и потпирује огањ међу нама, која купује листове и војује проти-ву углада Црне Горе и противу нашега Господара, који ником на-трунио није. Са посестримом Ср-бијом нијесмо у завади, још мање с браћом из Србије, али смо од-лучно противу Пашићевих подму-клости, и њему пружати руку не-ћемо, нити ћемо његову, ако би нам је пружио, прихватити.

## Књижевност

Вукадин, приповијетка Стевана Сријем-ца, Загреб 1903. г. Српска штамарија. Страна 295. Цијена 2 круне. Продаје се у корист српског академског потпорног друштва у Загребу. — Покојни Сријемац био је један од наших најбољих припо-вјелача, а нарочито је био познат са свога лијепог хумора, којим му је и пи-сани ова књига проткана, тако, да се у сласт чита. Зато је и најтеплије препоручујемо.

Књиге и писци, од Ј. Скерлића, Књи-га II, III и IV. Садржина: Милован Ђ. Глишић, Јанко М. Веселиновић, Лаза К. Лазаревић, Светозар Ранковић — друга књига; Стјепан Митров Љубиша, др. Љубомир Недић, Милорад Ј. Митровић, Бранислав Ђ. Нушић, Петар Кочић, Милан Ђурчин, Невесински, једна хрватска ро-мантичарка, Филозошки догматичари и књижевни језик — трећа књига; догма-тичка и импресионистичка критика, Стеван Сријемац, једна књижевна зараза, обнова наше родољубиве поезије, М. М. Уско-ковић, један задошћели пјесник, Воји-слав Ј. Илић млађи, „стари“ и „млађи“ у књижевности. Цијена је књизи двије круне

Горски Вијенац, владике црногорско-га Петра Петровића—Његоша. Пето из-дање с коментаром Милана Решеара. У Биограду 1909. Издање књижаре С. Б. Цијановића. Цијена 2.50 круне.

Календар Рад за 1910. г. Година 10. Издање „Рада“ друштва за издавање српских књига и новина у Руми. Цијена 80 пара.

Све се ове књиге могу добити у књи-жари и папирници А. Рајнаји и Кооп. на Цетињу.

## На „Цетињски Вјес-ник“ најбоље се пре-платити код поште.

## Бријачка Радња

МИЛАНА ЧОЛИЋА — Цетиње

Извјештава своје поштоване муштерије овдје и унутрашности, да је добила из разних фабрика:

мириса, помада, и сапуна;

особито обраћа пажњу на разне воде противу перути и спрјечавање опа-дање косе, које дјелују на рашћење косе;

вјештачко млијеко за лице, које даје изванредну љепоту лица топло препору-чује госпођама и госпођицама.

Сталним муштеријама даје знатан по-пуст.

Модерно уређена бријачка радња, која се води у највећој чистоћи и са уселугом, особито се препоручује грађанству.